

Høringsuttalelse om endring av straffeloven § 204- definisjonen av barnepornografi

JURK er enig i departementets forslag til omredigering av § 204. JURK ser omredigering som hensiktsmessig i forhold til en klarere forståelse av den aktuelle paragrafen som helhet, og slutter oss til departementets egen begrunnelse for dette.

Anmerkning til forslaget om ny lovtekst i § 204 første ledd bokstav d): JURK slutter seg til departementets forslag om å definere i § 204 bokstav d) hva som menes med barnepornografi.

JURK ønsker videre å knytte noen kommentarer til departementets beslutning om å definere barn i § 204 ut fra en fast aldersgrense på 18 år. JURK oppfatter det som svært viktig at ungdoms integritet gis et sterkt vern, ikke minst i forhold til deres seksualitet. Departementets avgjørelse om å innføre en 18 års grense, også for befatning med barnepornografi, kan bidra til at færre barn og unge utsettes for angrep på det seksuelle området. Unge mennesker i alderen 16- 18 år, befinner seg i en kontinuerlig prosess i forhold til egen seksualitet. De er i en fase av livet hvor egen seksualitet fortsatt formes og påvirkes i en stadig utvikling mot den mer voksne seksualitet- kjennetegnet ved modenhet og sikkerhet i forhold til egen kropp og seksuelle preferanser. Etter JURKs oppfatning, er det da ønskelig at man i denne perioden gis et vern som på en bedre måte kan beskytte mot utnyttelse enn det som gis voksne. Den private sfære, herunder den seksuelle delen av denne, er noe lovverket bør hegne om og ivareta på best mulig måte- også på vegne av ungdom i gruppen 16- 18 år.

JURK ønsker også å påminne om de varige, og ikke sjelden uopprettelige psykiske skadevirkninger seksuell utnyttelse fører til. Ungdom, inkludert de noe eldre i denne gruppen, kan som følge av seksuell utnyttelse føle at selve kjernen i deres personlighet blir rammet. De kan få problemer med å forholde seg til egne følelser på en naturlig og nær måte. Videre kan de oppleve maktesløshet og slite med negative tanker om seg selv, noe som kan gi seg utslag i form av lav selvfølelse og i mange tilfelle gå over i ren selvforakt. Til dette skadebildet, kan tilføyes at ofre for seksuell utnyttelse ofte sliter med skyldfølelse og bebreider seg selv det andre personer har gjort mot dem.

Det som ovenfor er sagt om de skader som ofrene for seksuell utnyttelse ofte påføres, er etter JURKs oppfatning et meget viktig argument for å knytte de omtalte reglenes gyldighet til en 18- års grense i stedet for en 16- års grense.

Anmerkninger til alternativ 1:

Som departementet selv nevner, åpner alternativ 1 for en bevisføring om den faktiske alder. JURK merker seg også de anførte mothensyn departementet mener at en slik bevisføring vil kunne representere, herunder særlig at dette kan føre til ytterligere krenkelser av barn dersom de blir involvert i bevisføring om alder og tidspunkt for overgrepene. På den annen side, fremholder departementet at barnets faktiske alder først vil bli et tema der identitet og lignende er kjent fra før. JURK ser det som naturlig at det sistnevnte argumentet tillegges stor vekt.

Angående spørsmålet om alternativet "fremstilles som" bør omfattes eller ikke, er det etter JURKs syn hensiktsmessig at denne passusen i paragrafen sløyfes, jfr. at dette i tilfelle ville omfatte personer over 18 år, og som ikke ser slik ut at de må regnes å være under 18 år.

Anmerkning til alternativ 2:

JURK ser det som en fordel at lovteksten her på en direkte og utilsørt måte, benytter begrepet kjønnsmoden. Ved uttrykkelig å bruke ordet kjønnsmoden, er det åpenbart for enhver som leser ordlyden at det er dette vurderingstema lovgiver har bestemt at skal gjelde, jfr. nedenfor. På den annen side, er det samtidig slik at det i realiteten ikke er så stor forskjell på alternativ 1 og alternativ 2, jfr. departementets egen understrekning av dette. Indirekte og i praksis vil man ofte stå overfor mange av de samme vurderingstemaer. Og i tilknytning til alternativ 1 vil det også være naturlig og nærliggende å ta utgangspunkt i hvorvidt personen er kjønnsmoden eller ikke. Etter dette er JURK kommet frem til at vurderingen om kjønnsmodenhet, til tross for at det ikke er nevnt uttrykkelig i lovteksten, allikevel omfattes tilstrekkelig av alternativ 1.

Videre omfatter bestemmelsen personer som er under atten år "etter det som fremgår av bildet eller omstendighetene ellers". Det er etter JURKs syn, helt nødvendig at en bestemmelse om forbud mot barnepornografi, også fanger opp de tilfeller der personen som er avbildet er fullt utviklet, men hvor det fremgår av det man ser eller omstendighetene ellers at personen er under 18 år.

Det er i tillegg en gevinst å hente ved at bevistemaet blir relativt enkelt, jfr. departementets egne anførsler.

Når det gjelder ulempene ved bestemmelsen i alternativ 2, nevner departementet at det vil forekomme tilfeller hvor pornografisk materiale med

bilder av fullt utviklede personer under 18 år ikke blir regnet som barnepornografi, fordi det ikke fremgår av bildet eller omstendighetene ellers at personene er under 18 år. JURK ser det som meget uheldig å velge en løsning som kan gi slike "smutthull" i lovverket. Dessuten kommer at det vil virke inkonsekvent at personer som man positivt vet at faktisk er under 18 år, skal falle utenfor bestemmelsen fordi det ikke fremgår av bildene eller omstendighetene ellers at vedkommende er under myndighetsalder. Dette vil gi helt gale signaler, og kan medvirke til at produsentene av barnepornografi i flere tilfeller kan være ansvarlige for slik pornografi, men uten å bryte mot barnepornografibestemmelsen.

JURK er videre av den mening at Norge må etterstrebe å utforme regler som er i samsvar med våre internasjonale forpliktelser. Departementet er selv enige i at alternativ 2 representerer en ulempe sett i forhold til overholdelse av nettopp slike forpliktelser. Det er JURKs syn at best mulig etterlevelse av våre internasjonale forpliktelser i seg selv er et mål og en verdi. JURK mener således at også lojalitet til internasjonale forpliktelser, taler for en 18-års grense som omfatter den faktiske alder til vedkommende ungdom. Norge bør ha som politisk målsetning å ikke være en "sinke" i internasjonalt samarbeid, det vil si ikke å være de som alltid holder tilbake. Vi bør heller ta mål av oss til å være en pådriver og et foregangsland, og da kanskje særlig i barnerettslige sammenhenger. Barnekonvensjonen er ennå ikke blitt inkorporert i norsk rett, slik som for eksempel EMK, SP og ØSK. Dette er en konsekvens av den mangel på status som barnekonvensjonen har, og således et uttrykk for hvilke holdninger hver enkelt stat har til barns rettigheter. Ved at Norge i ulike sammenhenger går inn for progressive løsninger og tolkningsalternativer ved håndteringen av sine internasjonale forpliktelser, kan vi bidra til å heve statusen til tidligere forsømte grupper i samfunnet, som for eksempel kvinner og barn.

JURK har etter dette, kommet frem til at av de to forslagene til lovtekst som er fremsatt av departementet, foretrekkes alternativ nummer 1.

JURK vil imidlertid på bakgrunn av det som er anført ovenfor, fremsette et eget forslag til ny lovtekst.

FORSLAG TIL NY LOVTEKST:

Strl. § 204 annet ledd annet punktum skal lyde:

Med barn menes personer som ikke er kjønnsmodne, eller som er under 18 år etter det som fremgår av bildet eller omstendighetene ellers, eller som rent

faktisk er under 18 år , selv om dette ikke fremgår av bildet eller de øvrige omstendigheter. Fiktive fremstillinger av barn rammes også av denne bestemmelsen.

- Angående forslag til lovtekst i § 204, nytt femte ledd: JURK har forståelse for departementets syn angående forslag til nytt femte ledd med ordlyd etter mønster av § 195 tredje ledd og 196 tredje ledd, men er allikevel kommet til at unge i denne aldersgruppen til en viss grad bør beskyttes mot seg selv. Dette fordi konsekvensene av å være avbildet og gjengitt i ulike pornografiske sammenhenger, kan ha meget alvorlige konsekvenser. Særlig vil dette gjelde dersom det aktuelle materialet skulle bli distribuert gjennom internett eller lignende. JURK er derfor av den oppfatning at helt bortfall av straff ikke bør finne sted, men at jevnbyrdighet i alder og modenhet etter forholdene kan medføre nedsettelse av straff og virke i formildende retning. JURK mener således at et nytt femte ledd ikke bør tas med i den nye lovteksten. Dette på bakgrunn av den svært alvorlige utnyttelsessituasjon mange som også er jevnaldrende med overgriper befinner seg i. JURK ser betenkelighetene i forhold til å ramme de tilfeller som ikke bør omfattes: unge som utforsker og eksperimenterer i forhold til egen seksualitet. JURK mener imidlertid at dette i praksis ikke vil komme til å representere et særlig stort problem.

Domstolene tar allerede i dag jevnbyrdighet i alder med i straffutmålingen i tilfeller som er sammenlignbare med de som her diskuteres. Sett i forhold til strl. §§ 195 og 196, har vi her å gjøre med en mer stigmatiserende utnyttelse enn utnyttelse til for eksempel samleie. Den type utnyttelse man her stilles overfor, kan i tillegg få svært vidtrekkende og uoverskuelige følger.

Utnyttelselementet vi her har med å gjøre, er av mer grov karakter i den forstand at krenkelsene kan komme til å forfølge offeret i lang tid etter at selve utnyttelsen har funnet sted. Dette fordi eksempelvis bilder eller filmopptak kan versere på internett i prinsippet i hele offerets levetid, men også etter denne personens død/bortfall. I tillegg til det som nå er sagt, kommer at signaleffekten av å innføre straffbortfall for seksuell utnyttelse av en annen person- uansett nærhet i alder- ikke kan anses som heldig.

- Angående fiktive fremstillinger: JURKs synspunkt her, er at det som utgangspunkt bør velges en løsning hvor ordlyden uttrykkelig angir hva regelen er ment å skulle omfatte, dersom denne løsningen ikke vesentlig vil føre til retts tekniske uheldige løsninger. JURK vil derfor gå inn for at ordlyden uttrykkelig bør nevne "fiktive" bilder, jfr. også JURKs eget forslag til ny lovtekst ovenfor.

Med vennlig hilsen for JURK

Trine Rjukan